

Jurto et p. é. l. s. ú. g. !

A MISKOLCZI ÁG. HITV. EV. JOGAKADÉMIA
SZEMINÁRIUMAINAK ÉRTEKEZÉSEI.

2. szám.

Az öngyilkosság és az euthanasia.

Kriminalpolitikai tanulmány.

Irta :

Dr. jur. Kéthely Sándor.

PÉCS, 1924.

Dúnántúl könyvkiadó és nyomda r.-t.

19371

A MISKOLCZI ÁG. HITV. EV. JOGAKADÉMIA
SZEMINÁRIUMAINAK ÉRTEKEZÉSEI.
2. szám.

Az öngyilkosság és az euthanasia.

Kriminalpolitikai tanulmány.

Írta :

Dr. jur. Kéthely Sándor.

Különlenyomat a miskolczi ág. hitv. ev. jogakadémia
1923/24. évi Almanachjából.

PÉCS, 1924.
Dúnántúl könyvkiadó és nyomda r.-t.

TARTALOM.

	Oldal
I. FEJEZET.	
A problémák jelentősége és rendszeri helye - - - - -	3
II. FEJEZET.	
Jogtörténeti és jogösszehasonlító adatok - - - - -	5
III. FEJEZET.	
A problémák dogmatikája - - - - -	13
IV. FEJEZET.	
A problémák etikai háttere - - - - -	23
V. FEJEZET.	
Összefoglalás, eredmény - - - - -	28

AZ ÖNGYILKOSSÁG ÉS AZ EUTHANASIA.

I. FEJEZET.

A problémák jelentősége és rendszeri helye.

Amióta elmélkedni tanult meg a primitív ember, az emberi élet egyik legnagyobb problémája a halál.

Az öngyilkosság és a benne való részvétel problémái hosszú ideje foglalkoztatják már a gondolkozókat.

Hogy e problémák az emberi gondolkodás mindennapos témáivá lehettek, főként annak a fájdalmas körülménynek tudható be, hogy az öngyilkosság a legutóbbi századok folyamán valóságos epidémiává nőtt meg s még egyre növekszik azoknak a száma, kik ily módon igyekeznek, ha nem is megoldani, de ketté vágni a csomót, melyet a sors életük fonalára kötött.

E megállapítás igazolására dr. Georg v. Mayr közléseire hivatkozunk, aki az 1871. és 1905. évek között lefolyt 34 év adataira támaszkodva 12 államban az öngyilkosságok számának állandó növekedését állapítja meg (Hazánk, Finnország, Anglia, Japán és Románia is közöttük van), 3 államban (Németalföld, Austria, Auszália) az öngyilkossági esetek számának ingadozását állapítja meg, a végén növekedéssel, 1 államban (Norvégia) apadást jelez, növekedéssel a legújabb időkben, 1 államban (Dánia) ingadozást, mérsékelt apadással, 2 államban (Németország és Svájc) csekély ingadozást, kimondott

¹⁾ Mayr, Moralstatistik, 1917. 279. oldal. V. ö. Masaryk Th., Der Selbstmord als soziale Massenerscheinung der modernen Zeit. Wien 1881. és Morselli, Il suicidio c. művét, mely 1881-ben Leipzigben németül is megjelent.

növekedés és apadás nélkül és csak Belgium és Franciaországban konstatál régebbi növekedés mellett apadást a legújabb időben.

Ezek az adatok persze csak a háború előtti időkre szólnak, de, hogy a háborúk szenvedései az öngyilkosságok számát nem apasztották, az nem lehet kétséges.

Azt sem kell talán bizonyítanunk, hogy mennyire összefonódik az öngyilkosság és a kívánatra ölés, illetve az ezzel kapcsolatos euthanasia problémája, hiszen talán nem is egészen alaptalan az a felfogás, hogy a kívánatra ölés csak a kivétel eszközében különböző neme az öngyilkosságnak.²⁾

Legyen szabad csak arra a külsőségre rámutatnunk, hogy büntető törvénykönyvünk egymás mellett helyezte el az öngyilkosság és a beleegyező megölésének törvényes fogalmait a 283. és a 282. §§-ban.

A kívánatra ölés problémája aktuális kérdés.

A német monisták Haeckel iskolájának, az anyagelvűségnek hívei, akik hirdetik az anyag egyeduralmát s tagadják a „szellem” létét, törvényjavaslatot terjesztettek a német kormány és a birodalmi gyűlés elé, mely kodifikálni kívánja az orvos jogát arra, hogy saját kérelmére megölhesse menthetetlen, szenvedő betegét.³⁾

Erre a tervreztet alább még visszatérünk.

Az euthanasia kérdésével újabban mind gyakrabban foglalkoznak, ezért s mert az eugenetikai törekvések helyenként, de főleg Északamerikában⁴⁾ a törvényi szabályozás stádiumába léptek, kell az euthanasia problémájával bővebben foglalkoznunk.

A téma oly nagy jelentőségű, hogy még a nemrég elhunyt Bindingnek is felköltötte az érdeklődését, ki közvetlenül halála előtt foglalkozott vele.⁵⁾

²⁾ Lásd: dr. Löw Tóbiás: A magyar btk. a büntettekről és teljes anyaggyűjteménye Bpest 1880. II. k. 490. oldal.

³⁾ „Pesti Napló” 1921. július 3.

⁴⁾ Itt Fraenkel, Unfruchtbarmachung, Berlin és Géza v. Hoffmann Die Rassenhygiene in den Vereingten Staten von Nordamerika, München 1913. c. munkájára mutatunk rá.

⁵⁾ Binding, Die Freigabe der Vernichtung des lebensunwerten Lebens, ihr Mass und ihre Form, 1920. A munka kezdő szavai: „Ich wage es Ende meines Lebens mich noch zu einer Frage zu äussern” stb.

Főleg ez a munka adta az impulzust dolgozatunk megírásához.

Célunk annak a kérdésnek az eldöntése, hogy megengedhető volna-e, hogy Btk.-ünknek a 282., illetve 283. §-ban lefektetett állásfoglalását megváltoztassuk egy olyan szakasz törvénybeiktatásával, mint a monistáké vagy egy olyannal, mint aminőt Binding ajánl előbb említett művében.

A kérdésnek rendszeri helyét illetőleg rámutatva arra, hogy Binding szerint a kívánatra ölést és a vele kapcsolatos problémákat nem lehet mint jogilag közömbös cselekményeket kezelni⁶⁾, megjegyezzük, hogy mi ezeket a problémákat az általános büntetőjogban a beszámítást (jogellenességet) kizáró okok között tárgyalnók.

Dr. Angyal Pál szintén ezen a helyen tárgyalja e problémákat.⁷⁾

II. FEJEZET.

Jogtörténeti és jogösszehasonlító adatok.

1. Problémáink büntetőjogi értékelése a jogtörténetben rendkívül változatos képet nyújt.

A görög-római világban⁸⁾, melyben sokkal ritkábban fordult elő ez a tett, mint napjainkban, jóformán csak nagy emberek, önfeláldozásból követték el, inkább bámulták, mint elítélték. A római jog szerint nem volt büntetett, de a katonák öngyilkossági kísérletét fenyítették, súlyosabb esetekben halálbüntetéssel is. Az ókorban az öngyilkosságot engedélyhez kötötték, ezt pedig kellő megokoláshoz.⁹⁾

Az egyházjog általában bűncselekménynek minősítette s büntetésül az öngyilkostól — hacsak ennek elmezavara meg nem állapítható — megtagadja az egyházi temetést.¹⁰⁾

⁶⁾ Binding id. m. 13. old.

⁷⁾ Angyal Pál dr. A magyar b.jog tkve. I. köt. II. füz. 431. oldal.

⁸⁾ Posch Jenő: Az öngyilkosság erkölcs és lélektani szempontból. Nyugat XIV. évi. 5. sz.

⁹⁾ Ugyanő: Dürkheim: Le suicide. Páris 1897. c. műve nyomán.

¹⁰⁾ Lásd: Dr. Gustav Geib: Lehrbuch des deutschen Strafrechts I. köt. 207. old. Leipzig 1861. Lásd még Boemeri Corpus Juris Canonici Gregorii XIII. Halae Magdeburgice MDCCXLVII. Tomus I. 802. Tomus II. 514. causa XXIII. Quaest. V. can. XII. (9—XII.) „Nulla fiat oratio pro his, qui se ipsos interficiunt stb.” cap. 11. X. de sepult. (3. 28.)

Az egyházi és a tőle befolyásolt világi törvényhozás körében az a vélemény fejlődött ki, hogy az öngyilkosság még nagyobb bűn, mint a gyilkosság¹¹⁾. A XVII. században elítélték Brinwilliers marquist, kinek a vádirat szavai szerint valamennyi gyilkosságán túltett az a gonoszsága, hogy még önmagát is meg akarta ölni¹²⁾. Még XIV. Lajos alatt is a vesztőhelyre vonszolták ki az öngyilkos tetemét, még pedig lábánál fogva úgy, hogy útjában arcával súrolta a földet, kinnt azután lábánál fogva felakasztották, azután valahol a temetőn kívül elföldelték s az öngyilkos vagyonát elkobozták.¹³⁾

A Carolina 135. art.¹⁴⁾ a római jog nyomán intézkedik.

Az újkori gyakorlat és kódexek a cánonjogi álláspontra helyezkednek. A XVIII. században Montesquieu, Voltaire, Beccaria (Dei Delitti e delle Pene 35. §.) az öngyilkosság büntetlensége mellett harcolnak. A Codex Josefinicus még a sintér általi eltemetést, kísérlet esetén fogházbüntetést ír elő; az 1792-i magyar javaslat s az 1794-i porosz Landrecht már büntetlennek mondják az öngyilkosságot és annak kísérletét, a felbujtót és segédet azonban felelősségre vonják.¹⁵⁾ A német partikuláris btk.-ek az öngyilkosságban való részvételt illetőleg a legnagyobb bizonytalanságban mozogtak.^{15a)} Egyik sem helyezte a közönséges emberölés fogalma alá, de büntették a részvételt a braunschweigi (148), badeni 208. §., thüringiai (A. 121), szász, 1855. és 1868. A. 158. és a hamburgi (A. 121).

Hazánkban — középkori szokás szerint — az öngyilkos tetemét elégették.^{15b)} Wuchetic szerint, ki a régi birói gyakorlat nyomán írta meg Institutionesét: „Autochiria est una e maximis violationibus tam moralium, quam civilium.” (1819). Még ő is elvonja a tisztés temetést, de a kísérletet ő sem bünteti. Célszerűnek véli az öngyilkosok tisztés örizetbe helyezését és kioktatását.¹⁶⁾

¹¹⁾ Posch „Nyugat” 5. sz. 389. old. XIV. évf.

¹²⁾ Ugyanő Westermarek: „The origin and development of the moral ideas” c. műve nyomán.

¹³⁾ Ugyanő. Legoyt: Lesuicide ancien et moderne c. műve nyomán. Páris 1881.

¹⁴⁾—¹⁵⁾ Angyal Pál id. m. I. köt. II. füzet 432. és II. köt. 355. o.

^{15a)} Binding id. m. 15. oldal jegyzet.

^{15b)} Angyal id. m. 358. oldal.

¹⁶⁾ M. Wuchetic: Institutiones Jur. Crim. Hungarici. Budae 1819. 248. old.

Nálunk az 1843. é. javaslat (130. §.) bünteti már az öngyilkosságra való felbujtást és a benne való részességet.

2. A kívánatra ölés büntetőjogi értékelésének vizsgálatánál nem kevésbé tarka képpel találkozunk.¹⁷⁾

A római jogban a beleegyezés és kívánat, mint jogelleneséget kizáró ok szerepelt és ezt az álláspontot foglalták el a középkori jogok is.¹⁸⁾

A c. penál és a hozzá csatlakozó törvényhozások különös rendelkezés híján közönséges ölésként és pedig a körülményekhez képest, mint gyilkosságot vagy emberölést büntetik a kívánatra ölést. A német partikuláris törvényhozások kisebb számában szintén hiányzik az eset kiténtetése ép úgy, mint a svájci német kantonjogok nagy számában; 1813. és 1861-ben Bajorországban, ezenkívül Poroszországban és Ausztriában is.¹⁹⁾ Ide tartoznak Görögország és Szerbia is. Az általános vélemény szerint azonban itt is büntetik és pedig, mint közönséges ölést, természetesen azonban enyhébben. Ez áll a svéd, az 1842. é. norvég, sőt az érvényben lévő orosz jogra is.

A délrómai jogok nem ismerik ezt a különös delictumot. A spanyol (421) a teljes emberölési büntetést szabja ki, ha az öngyilkos segédje maga hajtja végre az ölési cselekményt. Hasonlóan a portugál 354, argentiniai, braziliai, chilei stb. A nagy többség, mint enyhébben büntetendő különös delictumot kivonja a közönséges ölés keretéből.

Igy a szász 1838. (125.) 1855. és 1866. (157.), Württemberg 239, Braunschweig 147, Hessen 257, Baden 207, Thüringen 120, Lübeck 145, Hamburg 120, azonban nem Bajor- és Poroszország. Emellett a württembergi, braunschweigi, hesseni, badeni, thüringiai és hamburgi, ha a megölt halálos beteg, vagy halálosan sebesült volt, a büntetésben messzemenő enyhítést állapítanak meg. E külön szakasznak a német 1871. évi büntető-törvénykönyvbe való felvétele hatással volt különböző svájci kantonokra is, így Basel 102, Tessin 302, Freiburg 128, Neuenburg 298, a horvát jav. (256) és a németalf. (293) is ezen a

¹⁷⁾ Lásd: Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts. Besonderer Teil, Berlin 1905. V. köt. 127. o.

¹⁸⁾ Angyal: id. m. II. köt. 355. o.

¹⁹⁾ Ezzel szemben tévesen Angyal id. m. II. köt. 355. o. helyesen Finkey id. m. 535. o.

nyomon jár. Az osztrák jav. (Hye 1863. 219. §.) követeli, az 1867. é. (Komer) törli a külön szakasz felállítását. Az 1874. évtől a javaslatok a R. Str. G. B. hatása alatt állanak.

Hazai jogunkban a kívánatra ölésre különös rendelkezések nem voltak. Vuchetic szerint: „Qui volentem occidit.... est verus deliquens.” Az 1843. é. javaslat a kívánatra ölést is bünteti.

3. A mai törvényhozási munkálatok csak elvétve büntetik már az öngyilkosságot.²⁰⁾ Az angol jog azonban még 1823-ig ragaszkodott a becstelenítő eltemettetéshez; az öngyilkos vagyonaának elkobzását is csak 1873-ban törli el; 1882. óta már megengedi a vallásos szertartással való eltemettetést, a felbujtót és a bűnségedet is esetleg halállal bünteti, mert az öngyilkosságot egy vonalra helyezi az öléssel; a kísérlet is büntetendő. A büntetés azonban ritka: 2000 eset közül 106-ban indul meg eljárás, 22-öt itt is felmentenek és csak 24-et ítélnék el. Az 1881. é. newyorki kódex is bünteti az öngyilkosság kísérletét. Az 1871. é. német btk. az öngyilkosságot, az erre való felbujtást és segítyt nem bünteti.^{20a)} A „Motive des deutschen Vorentwurfs“ (1909. II. 644.) szerint „Ein Bedürfniss, die Anstiftung und die Beihilfe zum Selbstmord unter Strafe zu stellen konnte nicht anerkannt werden. Fälle dieser Art kommen anscheinend nur selten vor.” Figyelmet érdemel, hogy a Gegenentwurf (1911.) a felbujtást (257. §.) 1 héttől 2 évig terjedhető fogházzal (Gefängnis) bünteti. Az öngyilkosságban való minden egyéb részvétel büntetlen. Az osztrák javaslat (1912.) a 290. §-ban a felbujtót és segédet fogházzal vagy elzárással bünteti 4 héttől 3 évig terjedhetően. A febujtást tévedés felhasználásával 1—10 évig terjedhető börtönnel vagy fogházzal. A svájci javaslat²¹⁾ 1916. A. 107. az öngyilkosságra való rábírást vagy segítyt önző indokból 5 évig terjedhető fegyházzal (Zuchthaus) vagy fogházzal (Gefängnis) bünteti.

A modern Btk.-ek szerint a fentebbi kivételektől eltekintve nem képez büntetendő cselekményt az öngyilkosság. A francia, belga, osztrák Btk.-ek azt a felfogást követve, hogy alapdelictum nélkül részesség sem lehet az öngyilkosságban

²⁰⁾ Angyal id. m. I. köt. 432. old.

^{20a)} Frank, Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich, 1915. 370. old.

²¹⁾ Bindig id. m. 15. old. jegyzet.

való részvételt nem is büntetik. Ezzel szemben a felbujtást és segítyt több törvény sui generis delictumként bünteti, így a németalföldi (294. §.), olasz (370. art.), bulgár (252.) és a norvég Btk. (286. §.)²²⁾

A Codex Juris Canonici az egyházi temetés elvonásával bünteti az öngyilkosságot (can. 1204.) Ha azonban az öngyilkos halála előtt a bánat jelét adta, akkor nem szabad tőle a temetést megtagadni (can. 1240. §. 1.) Az öngyilkosnak, mint saját életünk elleni delictumnak a teljes beszámíthatóság és megfontolás a feltételei (can. 1240. §. 1. a. 3. és 2201.) Kétség esetén, hogy öngyilkosság vagy szerencsétlenség történt-e, az elhunyt javára kell döntenet. Ha az kétséges, hogy beszámítható állapotban és megfontolás után követte-e el tettét, a beszámíthatóságot és megfontoltságot kell vélelmezni; az ellenkezőt bizonyítani kell (can. 2200. §. 2.) Az öngyilkosság kísérletét az egyházi „actus legitimi”-ből való kizárással (can. 2256.), klerikusoknál ideiglenes felfüggesztéssel (can. 2298. n. 2.) és az oly hivatalból és beneficiumból való eltávolítással bünteti, mellyel „Seelsorge des inneren oder äusseren Forums” van összekötve.²³⁾

4. A kívánatra ölésnek az újabb törvényekben való elbírálását illetőleg megjegyezzük, hogy ezt az érvényben levő olasz jog közönséges ölésként fogja fel. Az angol common law, mint gyilkosságot halállal bünteti; az indiai és sudáni btk.-ek szerint nem gyilkosság, hanem közönséges emberölés ez.

Az 1871. é. német btk. 216. §-a szerint: „Ist jemand durch das ausdrückliche und ernstliche Verlangen des Getödteten zur Tödtung bestimmt worden, so ist Gefängnis nicht unter drei Jahren zu erkennen.”

Svédországban nincs külön szakasz, de a dán btk.-nek van (176.) A finn-eknek is van (21. fej. 3. §.) Ez utóbbi a kívánatra ölést hat hónapig terjedhető fogházzal vagy négy évig terjedhető fegyházzal bünteti. Az érvényben levő norvég jog (235. §. 2.) szerint, ha valaki részvétebből foszt meg reménytelen beteget az életétől, vagy erre közreműködik, úgy az egyébként felállított büntetési minimum alá és enyhébb büntetési módra is lehet

²²⁾ Finkey: A magyar büntetőjog tankönyve, Bpest 1909. 541. old.

²³⁾ Dr. E. Eichmann: Das Strafrecht des Codex Juris Canonici. Paderborn 1920. 177. o.

szállani. Hasonló az orosz (1903. 390.) és a bulgár (251.) állásfoglalása. Japán a meggyilkolt „sur les instances pressantes” való ölést (320.) az öngyilkosságban való részvételhez hasonlóan bünteti. Ehhez tartja magát a két javaslat is. (Jav. I. 261. II. 238.). Az első jav. szerint: „aki egy másikat (sikeresen) öngyilkosságra bujtott fel, vagy egy másikat kívánságára megöl, 7 évig terjedhető fegyházzal vagy fogházzal büntetetik” (Gefängnis). Az 1907. é.²⁴⁾ btk. 26. fej. 202. §. szerint: „az, aki egy másikat ennek követelésére vagy ennek beleegyezésével megöl, 6 hónaptól 7 évig terjedhető fegyházzal vagy börtönnel büntetendő.”

A német monisták javaslata, melyet előbb már említettünk, a következő új bekezdést óhajtja törvénybe iktatni:

„Az emberölés büntetlen, ha az áldozat gyógyíthatatlan betegségben vagy sérülésben szenvedett s ha megölésére vonatkozó kifejezett és komoly kívánatát bíróságilag jegyzőkönyvbe vagy közjegyzői okiratba foglalta, ha továbbá három orvos, kik közül az egyiknek hivatalos orvosi közegnek kell lennie megállapította a betegség menthetetlen, gyógyíthatatlanságát és ha az emberölést e három orvos közül az egyik hajtja végre.”

Btk-ünk, mint említettük is már az öngyilkosságra való reábirás és segély — valamint a kívánatra. öléssel a 283. és 282. §§-ban foglalja. A 283. §. szerint: „Három évig terjedhető fogházzal büntetendő az: aki valakit öngyilkosságra rábir, cagy e célra tudva eszközöket vagy szereket szolgáltat.”

A 282. §. szerint pedig: „aki valakinek határozott és komoly kívánsága által biratott arra, hogy őt megölje három évig terjedhető börtönnel büntetendő”.

Elemezzük először a 283. §. szavait, aki valakit csak rábeszél az öngyilkosságra, de az illető más indítók folytán határozza el magát az élet elvetésére, elköveti-e ezt a vétséget? Felfogásunk szerint nem követi el. Valamint az sem kö-

²⁴⁾ Sammlung ausserdeutscher Strafgesetzbücher, Berlin 1899. XIV. Vorentwurf zu einem Strafgesetzbuch für das kaiserlich japanische Reich és XXIII. füzet: Strafgesetzbuch für das kaiserlich japanische Reich v. April. 1907.

veti el, ki mászt megerősít eme elhatározásában.²⁵⁾ E vétség elkövetési módja a segélynyújtás is, de csak a törvény által meghatározott módon t. i. eszközök vagy vegyszerek, tudatos szolgáltatása által. E kifejezések alatt csak oly tárgyak értendők, melyek segítségével az öngyilkosságot el lehet követni, (fegyverek, mérég, kötél stb.) ellenben valamely helyiségnek átengedése az öngyilkosság elkövetése végett, vagy egyébként a szükséges alkalmi nyújtása és megszerzése, nem tartoznak az öngyilkosság eszközei közé.²⁶⁾

E. Illés Károly e magyarázatát nem tudnók helyeselni. Képzelnék el a következő esetet: egy ember, kiről leri az öngyilkossági szándék, felkéri ismerősét a toronyört: engedje meg, hogy a torony ötödik emeletéről leugorhasson. Ha most az őr megengedvén neki, hogy a toronyba fölmelessen azzal a célzattal, hogy az ötödik emeleti szobát magára zárván ott tettét zavartalanul végrehajthassa, az erre szükséges kulcsokat átadja — nem leszünk-e hajlandók, hogy az ört a btk. 283 — mondjuk ki vétkesnek?

Az eszközöket vagy szereket azzal a tudattal kell szolgáltatni, hogy azokkal az illető öngyilkosságot szándékozik elkövetni, mert ellenkező esetben hiányzik a szóbanforgó vétség büntethetőségéhez megkívántató dolus.²⁶⁾ A felbujtó, vagy segélyező akkor is bűnhődik, ha az öngyilkosság csak a kísérletnél maradt. Sőt a Curia egy esetben kimondta, hogy életveszélyes szer szolgáltatása céljából akkor is a jelen §. alá esik, ha az illető a szert még nem használta. (BJT. XXIV. 132.) Ide vág a bírói gyakorlatnak ama megnyilatkozása is, amely szerint: „Öngyilkosságra eltökélt egyénnek arra alkalmas szer átadása akkor is e bekezdés alá esik, ha az öngyilkosság nem követtetett el.” (LII. 94.) „Rábeszélés öngyilkossági kísérletre, mely magzatelvetélést eredményezett, e szakasz alapján büntetendő.” (XIII.)²⁷⁾ Angyal Pál szerint szintén megokolta a részes büntetése, de csak annyiban, amennyiben legalább kísérlet követtetett el. Angyal szerint a judikaturának előbb említett (XXIV. 122. Bjt., LII. 94.) állásoglalása azért is téves, mert a törvénynek ez a szócskája „annak” nyilván nem az

^{25—26)} E. Illés Károly: A magyar btk. magyarázata III. kiad. 1909. II. 520. o.

²⁷⁾ Angyal Degré: Anyagi és Alaki bj. I. köt. Pécs, 1917.

öngyilkosjelöltre, hanem az öngyilkosra utal, ki az öngyilkosságot utóbb vagy megkísérlette vagy sikerrel végrehajtotta.²⁸⁾ Finkey is szükségesnek tartja az öngyilkosság kísérletét ahhoz, hogy valakit a 283. alapján felelősségre vonhassunk.²⁹⁾ Szerinte e szakasz betűszerinti magyarázata alapján keletkeztek a bírói gyakorlat téves döntvényei. „Azonban ez a magyarázat ellenkeznék a btk. valódi értelmével és szellemével, mely a hatás nélküli felbujtást és az eredménytelen segítséget elvileg nem bünteti, csak kivételesen ott, ahol azt kifejezetten megemlíti.”

Ami a 282. szakaszt illeti: a) a megölt személy „kivánsága” nem azonosítható annak pusztá beleegyezésével, mert míg amaz pozitív felhívást feltételez, mellyel a tettetést a cselekmény elkövetésére reábirja; addig az utóbbi hallgatolágos és passzív magatartásában is állhat, mint pl. akkor, ha a kivánság egy súlyos beteg hozzátartozójától ered s ebbe ő hallgatolág beleegyezik. b) A kivánságnak „határozott” alakban kell megnyilvánulnia, mi abban is állhat, hogy valaki minden kétséget kizáró jelek által kívánja megöletését. E föltevés mellett a concludens tények is ide tartoznak, ellenben a kivánság pusztá vélelmezése ki van zárva. c) A kivánság csak komoly lehet. Ennek értelme az, hogy az illetőnek a kivánság nyilvánításakor teljesen beszámítható állapotban kell lennie. Elmebeteg, vagy teljesen részeg egyén megöletése nem tarthatik e §. alá. d) A megölt kivánságának végre olyannak kell lennie, hogy ezzel a tettetést a cselekmény elkövetésére reábirja. Csemegi³⁰⁾ szerint nem azon van a hangsúly, hogy a tettes az illetőt ennek határozott és komoly kivánsága folytán s felhívása után ölte meg, hanem azon, hogy e felhívás volt egyedüli indoka annak, hogy más ember ellen emberölés követtetett el.

E szerint abban az esetben, ha valaki nyilvánította ugyan megöletése iránt kivánságát, de a felhívottat nem ez, hanem pl. a hozzátartozók részéről ígért jutalom birta rá a tett elkövetésére: a 282. nem alkalmazható. Akkor sem alkalmazható,

²⁸⁾ Angyal: id. m. II. köt. 360.

²⁹⁾ Finkey: id. m. 542.

³⁰⁾ Löw: Anyaggyűjtemény. II. köt. 491.

ha a tettes maga csalta ki ravaszul a megölt személy kivánságát, mert ez esetben voltaképen a tettes volt a felbujtó.

A jelen szakaszt alkalmazta a C. (XXIII. 179.) midőn v. a megölt által adott pénzbeli jutalomért azt megfojtotta, midőn az elhalt önmaga illesztette saját szive felé a fegyver csövét, melyet azután v. elsütött (4789/93. Grill. Dt. VIII. 1310.) stb. Ellenben mellőzte a 282. alkalmazását, midőn az elhalt megöletése előtt egy hónappal kérte v.-t, hogy őt ölje meg, ettől kezdve azonban nem kérte többé őt az együttes megöletésre (1681/94., u. o. 1312.), midőn v. azzal védekezvén, hogy az elhalttal együtt öngyilkosok akartak lenni, tagadta azt, hogy azt ő ölte meg holott az rábizonyult, mert ily körülmények közt nem fogadható el valónak, hogy v. az elhalt határozott és komoly kivánságára fosztotta meg őt életétől. (5727/99., u. o. 1313.)

III. FEJEZET.

A problémák dogmatikája.

Büntetőtörvényünk miniszteri indokolása, bár nem ismeri el az ölés jogát, mégis büntetlennek fogadja el az öngyilkosságot. A rábeszélőt és segítőt azonban bünteti, mert ez teljes öntudattal és hideg számítással működik közre az emberi élet megsemmisítésére sőt gyakran maga kelti föl benne társadalmi menthetetlenségének bűnös előítéletét. Az öngyilkosságra való felbujtást és a benne való segílyt erkölcsstelennek és jogellenesnek tartja, mert senkinek sincs joga saját életét kioltani. „A személyiség elidegeníthetetlen jog: az akarat tehát, mely ennek megszüntetését célozza jogi szempontból semmis.” Az indokolás szerint a kívánatra ölés esetében is jog támadtatik meg és pedig az állam joga mindenik polgárának a közös célokra való közreműködése iránt.

Jost³¹⁾ az államnak ezzel a jogával szemben az egyeseknek a halálra való jogát védi. Szerinte ez a jog az egészséges emberi élet alapja és az emberiség. káros elemeinek kiküszöbölésére nyitva álló ajtó. Ezt az ajtót elzárni — szerinte — jogtalanság. Liszt megjegyezve, hogy a kívánatra ölés a sta-

³¹⁾ Jost: Das Recht auf den Tod. Göttingen 1895.

tisztikában igen csekély szerepet játszik, azt írja³²⁾ hogy ma a kívánatra ölésre vonatkozó külön szakasz fennmaradását aligha lehetne komolyan kérdésessé tenni, mert az emberi élet nem tartozik az áruba bocsátható portékák közé és az öngyilkosságok emelkedést mutató statisztikája komoly veszedelmet jelent az államközösségek teljesítő képességére. Az öngyilkosságban való részvételt szerinte azért nem lehet büntetlenül hagyni, mert oly közel áll a kívánatra öléshez. Aki a halálra sebesültnak mérget nyújt — úgy, hogy ő viszi a sebesült kezét a szájához — büntetlenül maradna, aki szájába töltené az bűnhődnek. Figyelemre méltó az a megjegyzése, melylyel az érvényben lévő jognak a kívánatra ölésre vonatkozó rendelkezéseit kritizálja de lege ferenda, amennyiben a kívánatra ölést akkor tartja csak enyhébben büntetendőnek, ha az áldozat és a tettes között közelebbi kapcsolat áll fenn. Így akarná egyedülálló személyekkel szemben korlátozni az orvos rendelkezési hatalmát, melynek ily esetekben ellenőrizhetetlen gyakorlása igen könnyen visszaélésekre vezethetne.

Ezek után lehetne talán vitázni arról, hogy vajjon nem nagyobb-e a menthetetlen szenvedő betegnek a halálhoz való joga, mint az államnak polgárai munkás életére, — közreműködésére való joga. De ez fölösleges, hiszen az akinek javaslatait (Binding) az alábbiakban ismertetni szándékozunk nem az ölés „jogáért” harcol. Ő maga mondja: „Den Gegensatz der „Freigabe“ bildet die Anerkennung von Tötungsrechten.”³³⁾

Az önölés szerinte nem jogellenes cselekmény, mert ezt csak egy pozitívjogu „Tötungsnorm” szabatos kimutatása által lehetne bizonyítani, azonban ilyennel, hol az öngyilkosság (Selbsttötung) minden kétséget kizáróan delictumként volna megjelölve, nem rendelkezünk.³⁴⁾ Ha azonban sem jogos, sem jogellenes cselekménynek nem tekinthetjük az öngyilkosságot, nem marad más hátra azt jogilag nem tiltott cselekményként kezelni.³⁵⁾ S ebből — írja — igen fontos következmények adódnak:³⁶⁾

³²⁾ Dr. Fr. v. Liszt: Tötung auf Verlangen u. Teilnahme am Selbstmorde c. alatt a Vergleichende Darstellung des deutschen u. ausländischen Strafrechts c. munkában Besonderer Teil. V. köt. 127. o.

³³⁾ Binding id. m. 6. old.

³⁴⁾ Binding i. m. 9. o.

³⁵⁻³⁶⁾ Binding i. m. 13—14. o.

1. az embernek csak önmaga elleni cselekménye nincs megtiltva,

2. ez az elismerés nem képez kivételt az ölési tilalom alól, mert ez csak felebarátaink megölését tiltja és éppen ebből következik az, hogy az öngyilkosság nincsen megtiltva.

3. Minden öngyilkosságban való részvétel a „Tötungsnorm” alá esik, tehát jogellenes és kell — lehet a körülményekhez képest büntetni. A „kell” de lege lata a társtettetést vagy felbujtót illeti, a „lehet” pedig de lege ferenda szól.

4. Ha az elhaltak — halálra készülők nem tiltottuk meg a cselekvényt, akkor senkinek sem szabad öt ebben megakadályozni, ha eléggé tudja mit tesz. Az akadályozóval szemben jogosan védekezhetik, a kényszer, hogy cselekményét hagyja abba — jogellenes erőszak.

Hanem Bindingnek az az állítása, hogy az öngyilkosság jogilag nem tiltott cselekmény — nem helyes, mert mindazok a jogok, melyek az öngyilkosságban való részvételt büntetik, ha nem is kifejezetten, de mindenesetre rosszalják — tiltják az öngyilkosságot. Így a magyar btk. is, melynek 283. szakaszából, mint concludens tényből kell erre következtetni. Az öngyilkosságban való részvétel tulajdonképpen nem sui generis delictum, hanem közönséges részesség egy a társadalom jogai, érdekei ellen irányuló jogellenes cselekményben, (l. e. részlet elején a miniszteri indokolást), melyet a törvény tilt (nem ugyan kifejezetten) — de nem büntet — ezt azonban csak azért nem teszi, mert a kriminál politika fogva tartotta a törvényhozó kezét.

Eszerint Bindingnek azon fontosabb már említett megállapítása, (id. m. 9. old.) hogy: „Der Beweis der Wiederrechtlichkeit der Selbsttötung könnte nur aus dem exakten Nachweis der positivrechtlichen Tötungsnorm geführt werden.” — szerény nézetünk szerint nem fogadható el. Az, hogy a delictum iránt a jog nem intézkedik, nem jöhet számításba, hiszen maga Binding is elismeri, hogy: „Es gibt straflose Delicte in Fülle.” (id. m. II. old.) Ezek szerint tehát, ha valaki pl. nálunk megakadályoz valakit az öngyilkosság elkövetésében az jogosan jár el, szemben Bindingnek előbb 4. pontjában felhozott megállapításával s ezért marad büntetlenül s nem azért „szabadul”

(Binding id. m. 16. old: „geth straflos aus“) mert „optima Fide“ jár el!

Nézetünk az, hogy ezek után Angyal Pál ama kijelentését sem lehet helyeselni, hogy az öngyilkosság „jogilag irrelevans“.³⁷⁾

Ezzel szemben helyes Bindingnek az a felfogása, hogy e cselekményt nem lehet „jogilag indifferensnek“ nevezni.³⁸⁾ De előbbi kijelentésére maga Angyal Pál is rácsafol, midőn megállapítja, hogy az öngyilkosságra felbujtó és *segéd* cselekménye jogsértő és büntetést érdemlő s akkor midőn megállapítja, hogy a kívánatra ölés, mint *társadalom elleni* jogellenesség büntetés alá vonandó.³⁹⁾

Ez a kitétel, hogy „társadalom ellenes“ vonatkozik az öngyilkosságban való részvételre is azon rokonságánál fogva, mely e két delictum között fennáll. A miniszteri indokolás szerint is⁴⁰⁾ ugyanis „talán nem is egészen alaptalan a felfogás, hogy a 270. §-ban körülírt eset csupán a kivétel eszközében különböző neme az öngyilkosságnak és hogy a tettes csak annyiban bűnös amennyiben az élettől megszabadulni akaróknak tudva és szándékosan megszerzi az általa kívánt eszközt“.

Az a cselekmény, melyben való részesség „jogellenesként“ bíraltatik el, „kell“, hogy maga is „érdekellenes“ jogellenes legyen.

De mint fentebb mondtuk, maga Binding sem vitatja az önölés jogosságát. Ő maga is azt mondja, hogy:⁴¹⁾ „es ist gegen das Selbsttötungsrecht einzuwenden, dass Handlungsrechte nur zu Zwecken verliehen werden, welche der Rechtsordnung generell als ihr Konform, ihr förderlich erscheinen. Darin liegt also eine generelle Billigung der Handlung von Rechts wegen. Solche verbietet sich jedoch gegenüber der Selbsttötung unbedingt. Übt diese doch in einer nicht kleinen Zahl ihrer Vorkommnisse auf dem Rechtsgebiet sehr empfindliche schädliche Wirkung aus: etwa die Begründung weitgehender öffentlicher Unterstützungspflichten. Ja sie kann

³⁷⁾ Angyal i. m. 1. köt. 432. o.

³⁸⁾ Binding id. m. 13. old. 20. jegyzet.

³⁹⁾ Angyal id. m. 434. és 432. old.

⁴⁰⁾ Löw: Anyaggy. 490. M. i.

⁴¹⁾ Binding id. m. 11—12. o.

geradezu dass Mittel zur Verletzung schwerer Rechtspflichten bilden: etwa der Pflichten, seine Schulden zu bezahlen, seine Strafe zu verbüßen, an gefährlicher Stelle vor dem Feinde Vorpostendienste zu leisten oder einen Angriff mitzumachen“.

Foerster szerint is a nagy vallások és bölcséleti rendszerek azért itélik el az öngyilkosságot, mert az alaphangulat, melyből fakad, bomlasztó elemként hat az egész életre. Ha t. i. szabad az embernek elvetni életét, mihelyt jólétet áhító vágya nem teljesedik, akkor föl szabad bontani minden más köteléket és vonatkozást is, mihelyt nincs inyünkre. Akkor nincs többé hűség és áldozatkészség; akkor a zászló-elhagyás, a gyáva megfutamodás lesz a legfőbb életelv.^{41a)}

Binding nem „követel“ csak „kér“.

Azt óhajtja, hogy az egyébként tiltott, jogellenes emberölés alól állapítson meg az állam bizonyos kivételeket, melyek természetesen büntetlenül maradnának.

Ha egy pillantást vetünk az öngyilkosságok motivumait közlő statisztikákra azt látjuk, hogy az öngyilkosságok nagy számát képezik azok az esetek, melyeknek élettani okai (betegségek) vannak.

Igaz ugyan, hogy az orvostudomány fejlődése bámulatos, de ha a tudomány elég alkalmas fegyvert is tud a ragályosnak minősített betegségek ellen való küzdelemre, még tehetetlen egyéb bántalmakkal szemben, melyek között elsősorban a rosszindulatu kelevényeket, vagy a szó legáltalánosabb értelmében véve a rákot kell emlitenünk. Kevés olyan betegség van, amely ilyen félelmes lenne, hiszen ezek a daganatok sohasem gyógyulnak maguktól és tartós eredményre való kilátással csak akkor lehet kiirtani őket ha elég korán felismerik. A rosszindulatu kelevények kétségtelenül a legkínosabb problémái az orvostudománynak és sebészetnek.⁴²⁾

Ha ily gyógyíthatatlan beteg öngyilkos lesz, első pillanatban valószínűleg sok embernek fog eszébe jutni: vajjon nem lehetne-e az ily egyének tettét az erkölcstelenség bélyegétől valahogyan megmenteni? Ezt a célt is szolgálná a monisták javaslata és ez iránt is tesz javaslatot Binding is a követ-

^{41a)} F. N. Foerster Schütz: Élet és jellem. III. kiad. 1920. 14. old.

⁴²⁾ Mecsnikov: Az emberi természet. Bpest 1913. 193. old.

kezőkben az öngyilkosságok — hogy úgy mondjuk állami szabályozásával.

Binding szerint már a korábbi német btk.-ekben megnyilvánult az a gondolat, hogy a halálos beteg vagy a halálra sebesült élete nem érdemli meg a legteljesebb büntetőjogi védelmet és, hogy egy ilyen élet megsemmisítésére irányuló követelés kell, hogy jogilag nagyobb méltánylásra találjon, mint egy „robustus” élet megsemmisítésére irányuló.⁴³⁾ Így a württembergi, braunschweigi stb. btk.-ekben (I. a II. fejezetet), melyek a halálos beteg és halálra sebesült megölését mind, mint az emberölés „privilegizált” fajtát tüntetik fel.

Nézzük csak, kiknek a beleegyezése tenné büntetlenné Binding szerint az őket megölők eljárását? Kiknek megölését akarja büntetlenné tenni?

Az első csoportba tartoznak szerinte azok a menthetetlen betegek vagy sebesültek, kik helyzetük tudatában óhatják a halált, a gyors megváltást és kívánságukat bizonyos módon kifejezték.

A második csoportba sorolja a gyógyíthatatlan hülyéket. Ezek — írja — nem akarják ugyan a halált — de az életet sem. Életük teljesen céltalan, de ők nem érzik elviselhetetlennek. Hozzá tartozóikra és a társadalomra nézve azonban elviselhetetlen terhet ró az ő életük. Haláluk, talán az anyjukon és a gyöngéd ápoló nőn kívül senkit sem érint. Semmiféle jogi, társadalmi, erkölcsi sőt vallási érvet nem találok, mely ne

⁴³⁾ Itt Binding súlyosan és megbocsáthatatlanul téved! Nem ez birta a törvényhozókat a jelzett esetek enyhébb elbírálására, hanem a nemes indulat, a részvét, mely a tettet vezető s mely éppen a közönséges emberöléstől különbözteti meg az eseteket. L. még Liszt: „Für die mildere Behandlung sprechen verschiedene Gründe. Zunächst, die geringe Gemeinlährlichkeit des Täters *der meist aus altruistischen Motive handelt* und kaum so bald wieder in die gleiche Lage kommen wird.” (Vergl. Darstell. 132. o.) Finkey — ki egyébként a Binding-féle javaslatok törvénybeiktatását az emberiség elvébe ütközőnek találja és ezért az emberölést sanctionálni ily rendkívüli esetekben sem hajlandó — helyeselné a kizárólag számalomból, részvétből történt emberölési esetekre a Btk.-ban külön alacsony büntetést (custodia honestat) írni elő. (Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog jelen állapota. Bpest 1923. 97. o.) Mi még ezt sem helyeselnék, mert, mint Liszt is helyesen hangsúlyozza (Vergl. Darstell. 139. old.) az öngyilkosságban való részvételt azért kell büntetni, mert benne az emberi élet megvetése rejlik, még akkor is, ha a tettes a legnemesebb indokokból cselekszik.

harcolna ezen emberek, akik tkép a valóságos emberek ellentétét képezik, — megöletésének büntetlensége mellett. (id. m. 32. old.)

A harmadik csoportba azokat a szellemileg egészséges embereket sorolja, kik valamely esemény folytán, — pl. igen súlyos sebesülés folytán — öntudatlanná váltak és akik, ha még egyszer felébrednének öntudatlanságukból — mérhetetlen szenvedésre ébrednének.

A „megszabadítást” szerinte az arra jogosult kérelmezné egy állami hatóságtól. Tehát elsősorban a beteg, orvosa, vagy bárki más, kit ezzel a beteg megbízott. Az erre hivatott hatóságnak első feladata lesz, hogy megállapítsa: vajjon a „megszabadítás” feltételei fenforognak-e?

Tehát: menthetetlen a beteg, nagyon szenved, vagy szenvedne, hülye és természetesen világosan kifejezte ebbeli akaratát.

Ezt a megállapítást már egy bizottság végezné, mely állana egy orvusból, (für körperliche Krankheiten) egy pszichiaterből és egy jogászból (der zu Rechten schaut). Célszerű volna szerinte a bizottságot elnökkel ellátni, ki az eljárást vezetné, de szavazati joga nem lenne. A döntésnek egyhangúnak kellene lennie, a határozatot csak akkor lenne szabad ki mondani, ha az előzetes vizsgálat során megállapítást nyer az, hogy a beteg a tudomány állapota mellett gyógyíthatatlan és esetleg, hogy a beteg beleegyezése nem kétséges⁴⁴⁾ (hülyéknél? öntudatlanoknál?).

A véghezvitelről gondos jegyzőkönyvet állítana ki a bizottság.

De lehet, hogy már az az idő is, elviselhetetlen kinokat okoz a betegnek míg a bizottság a feltételek fennforgását megállapítja.

Így azután — írja — válaszutra kerülünk; vagy eltűnjük, hogy technikai nehézségek miatt minden részvétünk dacára tovább kinlódjék a beteg, vagy — nem tiltjuk meg ennek a „részesnek” (t. i. a beleegyező megölőjének) a kockázat viselését. Cselekedjék a legjobb meggyőződése szerint!

⁴⁴⁾ Binding id. m. 37. oldal.

„Ich zögere nicht einen Augenblick, mich für die zweite Alternative auszusprechen.“ — írja^{44a)} Természetesen, ha utólag megállapítják, hogy a „Freigabe“ feltételei fennállottak, akkor az ily tettesnek és részeseinek büntetlenül kellene maradniok. Ellenkező esetben tettes és részes büntetés alá esnek.

Ezt javasolja Binding.

Mi a következőkben a Binding említette szerencsétlenek első csoportjával kívánunk foglalkozni.

A második és harmadik csoport ugyanis dolgozatunk keretein kívül esik, hiszen ezeknél a „beleegyezés“ a „kivá-
nat“ nem állhat fönn.

Bindingnek is és a monistáknak is bizonyára az volt a céljuk e javaslatokkal, hogy a menthetetlen betegnek enyhülést, a kellemetlen helyett a kellemes érzetét szerez-
zék meg.

Ezzel szemben Posch igen szellemesen mutat rá az öngyilkosságok abszurdítására. Szerinte az immanens okoskodó, ki az öntudatnak a halállal való megszűnését vallja az öngyilkosság kitervezésében csakis e ténynek még saját életében szemlélhető részét veheti számba. Ha ez így van akkor be kell látni, hogy minden igazi öngyilkosság kész abszurdum, mert nagyon logikátlan gondolkodás az, hogy mert nagy kínokat érzek, szerzek magamnak e kínokhoz még másokat is — a haláltusát. Vannak akik szerint az ügyesen megválasztott öngyilkossági eszköz igen megrövidíti, úgyszólván fájdalomtalaná teszi a haláltusát.

De — írja⁴⁵⁾ — „ki méri le ezt a pillanatot. Nyilván csak az, aki ezt az idődarabot átélte és rá visszatekint. Nos tehát ama „csak pillanatnyi“ halálkínokat szenvedő öngyilkos éppenséggel nincs abban a helyzetben, mert ő ama halálkínokat el-szenvedni ugyan tudja, de rövideknek, pillanatnyinak érezni nem.“ Azoknak, kik a nem kínos halálnak számos válfajára mutatnak rá azt feleli, hogy még a morfium által okozott halálnál is kiváltódik a szervezetnek olyan ellenszegülése, melyet ha mi élő emberek érezni tudnánk, nem soroznánk a kellemes állapotok közé. Példaképen a newyorki Sing-Sing egy régebbi szokását hozza fel, mely szerint a rakoncátlan fegyencet egy-

^{44a)} Binding id. m. 38. old.

⁴⁵⁾ Posch id. ért.

párszor vízbe meritették és azután a halál küszöbéről vissza-
terítették. Azt tapasztalták, hogy hétszeres (7) ily elmerítés a legrakoncátlanabb legényt is megszelídítette, t. i. oly rossz emlékeket hagyott benne az a „fájdalmatlan“ haláltusa, mely igen kedvelt öngyilkossági eszköz. Szerinte tehát a kínos haláltól öngyilkossággal való menekvés azonos a cigányasszony észjárásával, ki azt tanácsolja: „ha fogad fáj: üsd a fejed a falba“.

Hogyan van az, hogy ennek dacára józan gondolkodású emberek is öngyilkosságot követnek el, ha szabadulni akarnak az élet bajaitól? Sophokles adja meg erre a klasszikus választ: „Ki mindig ész szerint tett oh király az is Eszét vezíti gyötrő fájdalmak között.“ (Antigone).

Legutóbb a híres német higienikusnak: Max v. Pettenkoffernek öngyilkossága keltett általános feltűnést.⁴⁶⁾ Élete utolsó szakában torokgyulladásra volt. Ez a betegség, bár nem halálos, lett mégis halálának okozója. 85 éves korában agyonlőtte magát. A kórboncolás adatai szerint szervezete egészen jól konzervált volt, csak (!) agyhártyáján találtak krónikus lobosodást, az „agyvelő arteriáinak erős véredény elmeszesedésével“. Az öreg tudós öngyilkosságát — írja MecsNIKOV — nem lehet a normális életjelenségektől előidézettnek tartanunk, — az az agyhártyagyulladás mindenestre erre vall.

Józan ember nem is követ el ekkora „abszurditást“.

Az öngyilkosságok elkövetői nem is lehetnek beszámítható állapotban.

De azok sem, akik szörnyű kínjaik közepette megöletetésüket kívánják.

Binding maga is mondja:⁴⁷⁾ „Und nun bedenke man zunächst die grosse Anzahl gestörter Personen, die Hand an sich legen. Sehr merkwürdig die Mitteilungen Gaupps⁴⁸⁾ über 124 von ihm untersuchte Fälle versuchten Selbstmordes. Nur eine einzige Person unter den 124 sei psychisch ganz gesund gewesen.“

Ezek után kérdezzük — s ez lesz második ellenvetésünk — nem jutott Bindingnek eszébe ennek dacára, hogy ször-

⁴⁶⁾ MecsNIKOV id. m. 135. old.

⁴⁷⁾ Binding id. m. 8. old.

⁴⁸⁾ Gaupp: Selbstmord, München 1910. 22. old. id. Binding.

nyü — az „orvosok szerint“ elháríthatatlan kínok között az ember — ha ugyan normális — beszámíthatatlan és így — vis (fájdalmak) hatása alatt állván — életének fenn nem maradását illetőleg jogérvényesen nem nyilatkozhatik.

Ellenvetéskép felhozható volna, hogy lesznek a betegek bizonyára olyan fájdalommentes percei, mikor — fájdalom hatása alatt nem állván — akarata nincs befolyásolva.

Csak hogy ilyenkor meg — az esetleg már a következő 5 percben bekövetkező fájdalmaktól is így a fenyegetés által előidézetthez hasonló félelem hatása alatt áll — s így jogérvényesen megint nem nyilatkozhatik majd.

Azután meg nem jutott-e eszébe Bindingnek, hogy a halál bekövetkezését teljes bizonyossággal előre megállapítani nem lehet,⁴⁹⁾ hogy a beteget ha az orvos nem is, de „egy csoda“ mindig megmentheti? Másszóval, hogy ily esetekben mily nagy mértékben van jelen a tévedés lehetősége?

Ezt Binding is elismeri, de megjegyzi, hogy ami „jó“ és „ézszerű“, annak a tévedés lehetősége dacára is meg kell történnie. (40. old.)

Ez talán így van, ha nem emberletről — a legdrágább földi kincsről — lenne szó, de mivel ép ezen fordul meg a dolog, azért nem is engedhető meg a „Freigabe“-nak Binding ajánlotta első módja s ebből következik, hogy a második mód (az utólagos igazolással) — még kevésbé engedhető meg. Hiszen itt meg éppen egy laikusnak eldöntésére van bízva annak megállapítása, hogy tényleg halálos-e a betegség.

Az sem lehet kétséges, hogy a Binding-féle javaslat törvénybeiktatása az emberi gonoszságoknak újabb zsilipjét nyitná meg. Finkey⁵⁰⁾ a hatóság szervezését a Binding-féle tervek kivételére különösen aggályosnak tartja. Szerinte „amely indokolt és menthető lenne ily hatóság határozata egyes esetekben oly veszélyes lehet másszor“.

De nem ez a három-négy szerény érv dönti el az euthanasia problémáját.

Angyal Pál midőn megállapítja, hogy a beleegyezés a jogellenességet nem szünteti meg s hogy a kívánatra ölest, mint társadalom elleni jogellenességet kell büntetés alá vonni:

⁴⁹⁾ Angyal id. m. I. köt. 434. old.

⁵⁰⁾ Finkey: A magyar bjog jelen állapota, 97. old.

— ezt azért teszi, mert — mint kijelenti — az ölés [eredjen bár nemes motivumból (euthanasia)] *erkölcsileg* mindig elítélendő.

Az *erkölcsre* hivatkozik, midőn a kívánatra ölés *jogellenességét* konstatálja.⁵¹⁾

Az említetteken kívül az erkölcs is utját állja az euthanasia törvényi szabályozásának.

IV. FEJEZET.

A problémák etikai háttéré.*)

Binding szerint vallásos erkölcsi érvek e problémák eldöntésénél nem játszhatnak szerepet még pedig egyrészt azért mert „sie beruhen hier auf ganz unwürdiger Gottesauffassung“ és a jog merőben világias: a külső emberi élet szabályozására van rendelve — másrészt az erkölcstelen cselekmény, mint ilyen nem mindig jogellenes is és a „jogos“ nem mindig „erkölcsös“.⁵²⁾

Ezzel szemben jó lesz talán ha Shylock és Antonio sokat hánytorgatott esetére rámutatva hivatkozunk egy másik végletes felfogásra, mely abban a meghatározásban jut kifejezésre, hogy a: „jog az emberi együttélés hatalomosztó, etikai törvénye“.

E felfogás szerint a jog etikai alap nélkül erőszak.⁵³⁾

Ez a meghatározás nem igen illik a magánjogra, hiszen, ami szabad, nem következik, hogy tisztességes is. (Dig. 50. 17. 144. Paulus) „A jogalkotás érdekküzdelmek eredménye és ez az eredmény elég gyakran az erősebb érdekek diadala.“⁵⁴⁾

⁵¹⁾ Angyal id. m. u. o.

* Az öngyilkosságot etikai szempontból tárgyalta újabban Paulsen F., System der Ethik, Berlin 1913. II. k. 122—131. ll., továbbá Krose H., Die Ursachen der Selbstmordhäufigkeit, Freiburg 1906., Dr. G. v. Rhoden, Erbliche Belastung u. ethische Verantwortung, Tübingen 1907., Dr. Baer A., Der Selbstmord im Kindlichen Alter, Leipzig 1901. Nálunk Szelényi Ödön, Öngyilkosság és etika, Mezötúr 1907. és Posch Jenő, Az öngyilkosság erkölcsi és lélektani szempontból. (Nyugat XIV. évf. 5. sz.)

⁵²⁾ Binding id. m. 7—9.

⁵³⁾ Rátvai Géza dr.: Institutiók, Kassa 1918. 15—16. old.

⁵⁴⁾ Dr. Hacker Ervin: Az egyesületek bjogi cselekvőképessége, Bpest 1922. Magyar Jogi Szemle könyvtára.

Talán inkább lehetne alkalmazni a büntetőjog fogalmára, hiszen „a gazdaságilag gyengébbeknek az erősebbekkel szemben büntetőjogi védelemben való részesítése a legalkalmasabb mód arra, hogy az érdekek tulságos összeütközését és a szenvedélyeknek a harcban való tulságos kilengését eleve megakadályozzuk.”⁵⁵⁾ s ebben a munkában természetesen szükségszerűleg az erkölcs támogatja a büntető jogot.

„Nem csak azt kell néznünk, hogy szabad-e valami, hanem azt is, hogy erkölcsös-e.” (Dig. 50. 17. 197. Mod.)

Nem akarunk itt a büntetés jogalapját illetőleg filozófiai fejtegetésekbe bocsátkozni.

Csak egyet kívánunk itt leszögezni, azt t. i., hogy a kriminál politika iránytűje az erkölcsstan.⁵⁶⁾

Jól mondta azt egy nemes magyar lélek: „Üres edény a jog, igazsággal és emberséggel kell megtölteni. Földhöz vág-hatjátok, ha meg nem tölthetitek.”⁵⁷⁾

Vámbéry írja: „Talán már közhelynek tekinthetjük Btk.-ünknek indoklásában azt a tételt, hogy „ha van a jogi életnek egy spherája, melynek a nép (erkölcsi) felfogásához, szokásaihoz és viszonyaihoz, szóval életéhez simulnia kell, ez bizonyára a büntető törvénynek spherája. Ritkán válnak azonban közhelyekké oly gondolatok, melyek az igazság egéből származó prometheusi szikrát nélkülözik.

Abban a kérdésben, hogy mit tekintünk büntettnak, e közhely irányító erejét a jövőben is aligha fogjuk nélkülözhetni.”

Nem is!

De itt — és sajnos, hogy így van — fel kell tennünk a kérdést: melyik erkölcsstan van e szerep betöltésére hivatva?

A heteronom — az immanens rendszerek, vagy a transcendens erkölcsiség.

Theológusok és filozófusok, Aristoteles és Plato nyomán immár kétezer esztendeje vitatkoznak az erkölcsstanról.⁵⁸⁾

⁵⁵⁾ U. o.

⁵⁶⁾ Vámbéry R. Büntetőjog és ethika, Bpest 1907.

⁵⁷⁾ Eötvös Károly.

⁵⁸⁾ Le Bon (Gustave): Az igazságok élete, Bpest 72—73. old. Le Bon szerint az ethikusok az erkölcsi normák forrását illetően még ma sem tudtak valami állandót felmutatni.

Előre kell bocsátanunk, hogy Le Bon pl. határozottan különbséget tesz egyéni és kollektív erkölcsstan között, mely utóbbi szerinte csak annyiban törődik a magánérdekekkel amennyiben ez összeütközik a közösség érdekeivel.⁵⁹⁾ Ez a szétválasztás azonban nem hasznos. Az erkölcs egy és ugyanaz kell hogy legyen az egyes emberre és a közösségre is.

Egyes ethikusok szerint a vallási és politikai heteronomia, de az autonom rendszerek sem járnak a helyes uton az erkölcsi normák forrását illetően.⁶⁰⁾ Az utóbbiak közé, melyek nem a tekintélyben, hanem az ember saját lényében keresik az erkölcsi normák forrását — tartoznak a hedonizmus, utilitarizmus, perfekcionizmus egyszóval az immanens rendszerek. Stuhlmann szerint mindezek tévesen magyarázzák az erkölcs eredetét.⁶¹⁾ Szelényi azt írja, hogy az öngyilkosság elbírálására a szociális ethika jogosult.⁶²⁾ Talán mondanunk sem kell, hogy az euthanasia hívei mily sikeresen alkalmazhatnák a szociális ethikát javaslatuk indoklásánál. Csakhogy a közjó sem lehet az erkölcsi normák forrása, de a perfekcionizmus sem ad kielégítő választ.⁶³⁾ sőt az érzelmi morál híveinek sem lehet igazat adni.⁶⁴⁾ Valami azért erkölcsi jó, mert magában hordja becsét, mert ethikai önértéknek ismerjük.⁶⁵⁾

Az erkölcsiség tartalmának forrása az emberben van⁶⁶⁾ és pedig nem kedélyvilágunké a döntő szó, hanem az értelemé, érzelemvilágunk alapján csupán eudémonisztikus morál születhetnék; az értelmet szerinte a közvetlen — az apriori belátás, az önértékek intuitív megismerése vezeti. A morális értékek tehát szellemünk alaptermészetében gyökereznek, de itt igazak Hippokrates szavai is, hogy minden ami emberi, egyszersmind isteni is. „Der Mensch wird zur Einhaltung der seiner Natur und Lebensaufgabe entsprechenden Ordnung durch

⁵⁹⁾ u. o. 76—77. és 112. old.

⁶⁰⁾ Dr. Stuhlmann Patrik, Ethikai problémák, Bpest 1916. 33—38. old. és lásd Pauler Akos: Bevezetés a filozófiába, Bpest 1920. 120—127. ll.

⁶¹⁾ u. o. 44. és 48. old.

⁶²⁾ Szelényi Ödön dr.: Öngyilkosság és ethika, Mezőtúr 1907.

⁶³⁾ Stuhlmann id. m. 56. old.

⁶⁴⁾ u. o. 73. old.

⁶⁵⁾ u. o. 66. old.

⁶⁶⁾ u. o. 75. old. id. m.

den höchsten Willen verpflichtet".⁶⁷⁾ „A moralis rend természetünkkel egyszer és mindenkorra adva van; — tartalmilag az Isten az erkölcstörvényen semmit sem változtat, „das der Natur Entsprechende ist auch das Gottgewollte".⁶⁸⁾

Mi a továbbiakban erre az emberi természetre hivatkozunk, mely mindenütt és mindig ugyanaz, minden evolúciónizmus dacára.

Ugyanis „vannak minden népnek és kornak szóló erkölcsi elvek, van abszolút erkölcs, melynek alapelveiben mindenkor legnagyobb bölcsői megegyeztek",⁶⁹⁾ mert az erkölcsi normák, melyeknek felismerésére van az emberi természet hivatva öröktől fogva vannak, változhatatlanok és általánosan kötelezők és bizvást mondhatjuk, hogy Ádám nem — csak a színpad változik körülötte.

Mi tehát az emberi természetre fogunk támaszkodni, mint a lehető legreálisabb kiindulási alapra, midőn az euthanasia dolgában állást akarunk foglalni s azt hisszük, hogy így kerülhetjük el legjobban az „irreális idealizmus" vádját.

Nos — az öngyilkosság és az euthanasia törvényi szabályozásának gondolata merőben ellenkezik az emberi természettel.

„Aki azt állítja, hogy félelem nélkül néz szembe a halállal, hazudik" — mondja Rousseau.⁷⁰⁾ Minden ember fél a haláltól, ez az érző lények nagy törvénye, amely nélkül minden halandó fajta hamar kipusztulna. Ez a félelem a természet részéről jövő ösztönzés, amely nem közömbös valami, hanem önmagában véve jó és a rendnek megfelelő.

„A legnagyobb csapás, amely mindenütt ránk szakadhat, a halál; a legnagyobb félelem a halálfélelem" — írja Schopenhauer.⁷¹⁾

A tények beható vizsgálata kétségtelenné teszi — írja Mecsnikov — (id. m. 121—122. old.) hogy a halálfélelem ösztönös érzés. Már régen felismerték a halálfélelem ösztönössé-

⁶⁷⁾ u. o. 95. oldal és Wittmann: Die Grundfragen der Ethik, 1913.

⁶⁸⁾ u. a. 134. old.

⁶⁹⁾ Schütz Antal dr. Kath. Hitvédelem, Bpest II. kiad. 1913.

⁷⁰⁾ Mecsnikov id. m. 113. old.

⁷¹⁾ Die Welt als Wille und Vorstellung, II. köt. 529. id. Mecsnikov

gét. Ezzel szemben az embernél kétségtelenül nagyon kifejlődött a létfenntartás ösztöne. A születés után alig nyilvánul, de kis gyermekeknél már szemmel láthatóan mutatkozik. A gyermeket szorongás fogja el, ha emberi hullát lát, olyféle szorongás, mint aminőt kigyónak vagy félelmes állatnak megpillantása kelt benne. (id. m. 111. old.) Jól írja Nothnagel is,⁷²⁾ hogy bár akadnak hősök, kik félelem nélkül néznek szembe a halállal, hogy bár vannak akik szerencsésnek tartják, mégis a végtelen többség irtózáttal tiltakozik ellene.

Igaz ugyan, hogy az öregek gyakrabban lesznek öngyilkosok, de az öregek öngyilkosságainak oka nem az életösztön meggyöngyülése, hanem a létfenntartás lehetetlensége és a betegségek gyakorisága a hajlott korban — írja Mecsnikov. (id. m. 124.)

Halálösztön nincs! Még a természetes halál létezését is lehet cáfolgatni! Mecsnikov volt az — itt csak röviden mutatunk rá — aki az aggkori elsatnyulás fagocita elméletéről beszélt (id. m. 217. old.). Szerinte a természetes halál az embernél inkább potenciális, mint reális. Az öregség nem fiziológiai jelenség, hanem a betegség tüneteit mutatja. Ily körülmények között nem csoda, hogy véletlen halállal végződik (id. m. 250. old.) H. Nothnagel is azt írja, hogy azoknak a száma, kik természetes halállal halnak meg, a legminimálisabb. Szerinte 100.000 közül talán alig egy ember költözik így el. Ugyancsak ő mondja, hogy „als Naturforscher haben wir nur feststellen, dass fast alle Menschen durch äussere Gewalt oder Krankheit dahingerafft werden". Adatainknak hosszú sora szolgálhatna még annak az igazolására, hogy az embernek természetes halálösztöne nincs. De nem is lesz!

Igy az erkölcsi normák (melyeknek kötelező erőt az Istenség ad) emberi természetünkben lévén lefektetve: az emberi természettől eltérő sőt vele egyenesen szembehelyezkedő euthanasia (halálbasegítés) azonkívül hogy jogellenes, erkölcstelen is.

Itt találkozunk össze a keresztény erkölcstannal, mely szerint az öngyilkosság a legborzasztóbb bűnök egyike. Véték Isten ellen, véték a társadalom ellen, véték a helyes önszere-

⁷²⁾ Dr. Max Neuburger: Hermann Nothnagel. Berlin 1922. 227—304. old.

tet ellen, nem szépíthető, se nem menthető. (A Dugovics-féle esetektől teljesen eltekintettünk.)

De ha nem is volna az euthanasia erkölcstelen, abszurdum, ha tévedhetetlen volna az emberi tudomány, ha „beszámítható” volna a kinoktól gyötört ember, akkor sem lehetne helyeselni az euthanasiát, mert a therápia tudománya rohamosan fejlődik, úgy, hogy a Binding-féle „euthanasia” (halálbasegítés) mihamar fölösleges lesz. Ennek a megállapítása elől nem tudunk elzárkózni, ha nem is valljuk Mecsnikovval, hogy: „ha igaz, hogy amint mondják hit nélkül lehetetlen élni, akkor ez a hit csak a tudomány hatalmába vetett hit lehet”. (id. m. 272.)

V. FEJEZET.

Összefoglalás, eredmény.

A therápia fejlődése sejteti, hogy a gyógyíthatatlan, fájdalmas betegségek apadásával az euthanasia híveinek száma is csökkenni fog.

Itt csak a rákra mutatunk rá. Ma már ott tartunk, hogy el lehet mondani: a rosszindulatu kelevényeket nem lehet semmiféle szempontból sem érvül felhasználni a pessimista világnézet mellett.

A rák, de a többi rém is hamarosan el fognak tűnni az euthanasia feltételei közül.

De eltekintve mindezekről a monisták és Binding helytelenül fogták föl az euthanasia lényegét. Szerintük ugyanis az euthanasia lényegében — ölés!

Binding maga mondja: „Völlig ausser Betracht muss hier das schmerzstillende Mittel bleiben, das die wirkende Todesursache in ihrer Wirkung belässt.” (id. m. 17. old.)

Velük szemben a valódi euthanasia a fájdalmak csillapításában áll. H. Nothnagel egy 1900 március 25-én tartott felolvasásában (Über das Sterben) úgy nyilatkozik, hogy az euthanasia lényege az elköltözés fájdalmainak enyhítése.⁷³⁾ „Ölésről” nem beszél ő sem, sőt kifejezetten megmondja, hogy az euthanasia semmiesetre sem jelentheti az élet megrövidítését

⁷³⁾ h. a. 72. jegyzet alatti munkában.

és azt is hozzáteszi, hogy *ez korrekt gondolkozásu ember előtt még egy szónyi indoklásra sem szorulhat.*

Itt még egyszer vissza kell térnünk Binding érvelésére, szerinte ugyanis az euthanasia általa javasolt módja nem jelenti az élet megrövidítését.

Kérdjük ezzel szemben, ki mondja meg, hogy a cselekményt végrehajtó orvos — ha csak egy másodperccel is — nem rövidíti meg a szenvedő életét?

Senki.

Az orvostudomány nem tévedhetetlen.

Mi tiltakozunk a „halálbasegítés” ellen, mert az (ugy, ahogy azt Binding és a monisták javasolták) jogellenes, erkölcstelen, keresztülvihetetlen és fölösleges.

Mi indíthatta Bindinget arra, hogy élete végén e komor probléma illetően megoldásával lépjen a nyilvánosság elé? Hoche (ki Binding munkájához csatolt orvosi fejtegetést írta) szerint mély emberszeretete. Nézetünk szerint ehhez sok szó férne!

Itt azonban már csak egynek a megállapítására akarunk szorítkozni.

Nothnagel helyes érzéssel tette azt a kijelentést 1900-ban (id. felolvasásában), hogy: „Nur darüber ist kein Wort verlieren, dass dieselbe (Euthanasie) jemals Gegenstand einer juristischen Erörterung werden könne, oder dürfe. Geschieht dies dennoch, so liegt offenbar ein Missverständniss zugrunde.”

Ehhez tartjuk magunkat, midőn megállapítjuk, hogy 10 évvel később így értették félre az euthanasia dolgát a monisták és Binding.

**ABHANDLUNG DER JURISTISCHEN SEMINARE DER
HOCHSCHULE IN MISKOLCZ (VORHER EPERJES):**

1. **Gustav Csengey**, Seine Biographie und die Würdigung seiner schriftstellerischen Tätigkeit anlässlich seines 60 jährigen schriftstellerischen Jubiläums von *Béla Szivós Pécs* (Fünfkirchen), 1924. 18. p.
 2. **Selbstmord und Euthanasie** von *Alexander Kéthely Pécs* (Fünfkirchen), 1924. 27. p.
-

**DISSERTATIONS DES SEMINARES JURIDIQUES À L'ACA-
DEMIE DE DROIT À MISKOLCZ (AUPARAVANT À
EPERJES):**

1. **Gustave Csengey**: La biographie, l'appréciation de son activité littéraire à l'occasion du soixantième anniversaire de sa carrière de poète et d'écrivain, par *Béla Szivós*. Pécs, 1924. 18. p.
 2. **Suicide et euthanasie** par *Alexandre Kéthely*. Pécs, 1924. 27. p.
-

**ESSAYS COMPOSED IN THE JURIDICAL SEMINARS OF
THE ACADEMY OF LAW IN MISKOLCZ (FORMER AT
EPERJES):**

1. **Gustavus Csengey**. A biography written at the opportunity of the jubilee of 60th anniversary of his literary working by *Béla Szivós*. Pécs, 1924. 18. p.
 2. **Suicide and euthanasia** by *Alexandre Kéthely*. Pécs, 1924. 27. p.
-

A MISKOLCI ÁG. HITV. EV. JOGAKADÉMIA
SZEMINÁRIUMAINAK

É R T E K E Z É S E I.

1. CSENGEY GUSZTÁV.

Írta : Szivós Béla.

Pécs, 1924. 18. 1.

2. AZ ÖNGYILKOSSÁG ÉS AZ EUTHANASIA.

Írta : Kéthely Sándor.

Pécs, 1924. 27. 1.

